

Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ Β.

2^ο 8/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Καλοχωρίου, 3^ο Γραφείο Δυτικής Θεσ/νίκης
e-mail: familia@in.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η περιβαλλοντική κρίση είναι μια πραγματικότητα. Ποιοι όμως και πόσοι την αντιλαμβάνονται; Ως εκπαιδευτικοί μπορούμε να καλλιεργήσουμε νέες αξίες σε μας και στα παιδιά μας, εδραιώνοντας μέσα μας και μέσα τους μια θετική περιβαλλοντική στάση που θα δρα ως ρυθμιστικός παράγοντας στις κατοπινές συμπεριφορές, ενέργειες και πράξεις. Πράξεις ευσυνείδητων πολιτών. Αναλαμβάνοντας το απλό και απτό θέμα της τσιμεντόχτιστης σχολικής αυλής, θέμα που άγγιζε άμεσα τα ενδιαφέροντα των παιδιών και διαχειριζόμενοι το χώρο και συνεπώς και το περιβάλλον, έγινε προσπάθεια ώστε να αναθεωρηθούν ή και να υιοθετηθούν νέες περιβαλλοντικές αξίες, στάσεις και συμπεριφορές μέσα από μια συνειδητή εγχάραξή τους στην προσωπικότητα των μαθητών με τη βοήθεια των γνωστικών και κυρίως των συναισθηματικών τους στοιχείων. Ένα μικρό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση έγινε και αποδεικνύεται από τις αποφάσεις και δράσεις των παιδιών που ξεκίνησαν από αλλαγές του προσωπικού τους κοινού χώρου, την αυλή του σχολείου. Με την ευκαιρία αυτή, αναδείχθηκαν αυθόρμητα από τα παιδιά και μελετήθηκαν προβλήματα μείζονος σημασίας, (όπως η κατανάλωση ενέργειας, η παραγωγή των απορριμμάτων και το κυκλοφοριακό), τέθηκαν προβληματισμοί και κρίσεις για το παρόν και το μέλλον πάνω στη βάση της αλληλεγγύης των γενεών και μέσα στο πλαίσιο της αειφορίας ενώ έγινε αποδεκτή η ανάγκη υιοθέτησης λύσεων για τις παραμέτρους της περιβαλλοντικής κρίσης.

VASSILIADOU V.

e-mail: familia@in.gr

ABSTRACT

Environmental crisis is real. However how many people and who can understand it? As teachers, we can cultivate new values in our children and ourselves. We can establish inside them and us, a positive environmental attitude, which will act as an adjusting factor to future behaviours, activities and conscientious citizens' actions. Taking over the simple and tangible topic of the made of cement school yard, subject that was touching directly children's interests and managing the place and consequently the environmental values, attitudes and behaviours through a conscious engraving of them in students' personality in cooperation with their knowledge and mainly their emotions. In this direction, there was a small step and it was proved from their decisions and actions which started in their private place, the school yard. Taking into advantage, important problems were studied (such as energy consumption, rubbish production and traffic) present and future problems and judgments were imposed, in the base of mutual help of generation and in range of eternity. The need of adopting solutions has been accepted, for the factors of environmental view.

Λέξεις κλειδιά: Ολιστική αντιμετώπιση του περιβάλλοντος, Περιβαλλοντική κρίση, Καλλιέργεια θετικών αξιών στάσεων και συμπεριφορών, Εκκίνηση από το άμεσο περιβάλλον του παιδιού

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Η αυλή, ένας τσιμεντένιος μη λειτουργικός χώρος αποτελεί ένα πραγματικό, ορατό πρόβλημα με το οποίο έρχονται όλοι οι μαθητές σε επαφή καθημερινά. Αν και θα έπρεπε να αποτελεί χώρο ψυχαγωγίας και εργαλείο αγωγής και εκπαίδευσης, αντίθετα εγκυμονεί πολλούς κινδύνους οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν να κάνουν με τη σωματική ακεραιότητα των μαθητών.
- Υπήρχε η δυνατότητα παρέμβασης των παιδιών στον αύλειο χώρο έτσι ώστε η προσπάθειά τους να φανεί άμεσα, να έχει ορατά αποτελέσματα τα οποία θα δρούσαν ενισχυτικά προς τους οραματισμούς και τις προσπάθειες τους .
- Η διαπίστωση της ύπαρξης και της πολυπλοκότητας των προβλημάτων της αυλής ,αλλά και η συνειδητοποίηση ότι μπορούν να τα διαχειριστούν συνεργαζόμενοι εθελοντικά , χρησιμοποιώντας περισσότερες από μία λύσεις, και μάλιστα ζητώντας και τη βοήθεια άλλων εξωσχολικών φορέων, είχε απώτερο στόχο να «ωριμάσει » περιβαλλοντικά το παιδί και να το προετοιμάσει για το άνοιγμά του σε μια ευρύτερη φιλοπεριβαλλοντική κοινωνία.
- Το γεγονός ότι δεν υπήρχαν έτοιμες λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της αυλής θα αποτελούσε για τους μαθητές πρόσφορο έδαφος ώστε να συζητήσουν, να προτείνουν , να προβλέψουν και να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα των δράσεών τους, , να επιλέξουν τις κοινά αποδεκτές και εφικτές προτάσεις, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να δραστηριοποιηθούν αυτενεργώντας σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο.
- Η εκπόνηση του συγκεκριμένου προγράμματος της Π.Ε. θα μπορούσε να αποτελέσει έναυσμα για τη διαπίστωση και μελέτη και άλλων περιβαλλοντικών προβλημάτων μείζονος σημασίας για τον άνθρωπο και τη ζωή του πλανήτη γενικότερα και τη συνεξέταση διαφόρων παραμέτρων που γεννούν το πρόβλημα τα οποία θα μπορούσαν να προσεγγιστούν και διεπιστημονικά και διαθεματικά
- Πέρα από το άνοιγμα του σχολείου στην ευρύτερη κοινότητα, ισχυρό κίνητρο αποτέλεσε και η ελπίδα να λειτουργήσει η ομάδα ως πρότυπο για μίμηση.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Ολιστική αντιμετώπιση του περιβάλλοντος (ανθρωπογενές και φυσικό), ανάγκη ισορροπίας των μερών του και συνειδητοποίηση του ρόλου και της ευθύνης του κάθε ανθρώπου μέσα σε αυτό.
- Βιωματική εκπαίδευση για το περιβάλλον και μέσα στο περιβάλλον , ώστε να αποκτηθούν γνώσεις, να οικοδομηθούν αξίες και να καλλιεργηθούν θετικές στάσεις για χάρη του περιβάλλοντος , οι οποίες θα επηρεάζουν τη συμπεριφορά των αυριανών πολιτών και θα δίνουν τη δυνατότητα εφαρμογής τους διά βίου, αποβλέποντας όχι μόνο στο ατομικό αλλά και στο δημόσιο συμφέρον και κατ' επέκταση στο παγκόσμιο.
- Δημιουργία φιλοπεριβαλλοντικής κουλτούρας και ήθους.
- Αντιμετώπιση των μαθημάτων από περιβαλλοντική οπτική γωνία.
- Διαπίστωση προβλημάτων και εντοπισμός των αιτιών ύπαρξής τους. Συνειδητή προσπάθεια επίλυσής αυτών από ανθρώπους όχι παθητικούς αλλά ενεργητικούς , όχι μεμψίμοιρους αλλά αισιόδοξους με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους τον εθελοντισμό και την ανιδιοτελή προσφορά.
- Καλλιέργεια της ομαδικότητας, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης ,χρήση και εφαρμογή των αποκτημένων γνώσεων, απόκτηση δεξιοτήτων, ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, ανάληψη πρωτοβουλιών, ικανότητα κριτικής και αυτοκριτικής, αξιολόγηση, γνώση του περιβάλλοντος ως ενιαίου συνόλου.
- Σύνδεση της σχολικής κοινότητας με άλλες , άνοιγμα του σχολείου σε άλλους φορείς όπου υπεύθυνα θα τοποθετούνται οι ίδιοι οι μαθητές όσον αφορά τα προβλήματά τους προτείνοντας λύσεις ρεαλιστικές και ζητώντας τη συνδρομή και άλλων φορέων.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος επίλυσης προβλήματος μια και αυτός είναι από τους βασικούς προσανατολισμούς της Π.Ε. Τα παιδιά κατανοώντας αρχικά το πρόβλημα, υπέβαλλαν ερωτήσεις, τεκμηρίωσαν απόψεις, σχολίασαν συλλογισμούς, διαπραγματεύτηκαν λύσεις δημιουργικές και μη, εφικτές ή όχι. Σταδιακά, οι ερωτήσεις από μέρους των μαθητών γίνονταν όλο και πιο ουσιαστικές εμβαθύνοντας έτσι στο πρόβλημα που παρουσιαζόταν κάθε φορά.

Κατόπιν επεξεργασίας και προγραμματισμού αρκετών ενοτήτων των υπόλοιπων μαθημάτων από μέρους μου ώστε να υπάρξει ένα περιβαλλοντικό πλαίσιο στο οποίο θα κινούνταν αυθόρμητα τα παιδιά, η Π.Ε. συνδέθηκε πολύ φυσικά με τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, την Ιστορία, τη Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά και την Αγωγή. Το μάθημα δε των Φυσικών επιστημών πρόσφερε ένα ευρύ φάσμα γνώσεων, πειραμάτων και παρατηρήσεων.

Κάθε ομάδα ανέλαβε να αναλύσει, να μελετήσει ένα θέμα, να επιχειρηματολογήσει, να προτείνει δράσεις και τέλος να παρουσιάσει τις απόψεις της στις υπόλοιπες ομάδες τα μέλη των οποίων έκριναν, σύγκριναν, ρωτούσαν, επεσήμαναν τα βασικά στοιχεία και μέσα από διαλογικές συζητήσεις, οδηγούνταν σε διαπιστώσεις.

Με τις συνεντεύξεις και τα ερωτηματολόγια που συνέταξαν οι ίδιοι οι μαθητές όχι απλά εστίασαν την προσοχή της σχολικής κοινότητας στο θέμα τους αλλά και τους ενέπλεξαν περισσότερο ηθικά, δείχνοντας ότι η γνώμη τους θα είναι σεβαστή και θα συνυπολογιστεί. Έτσι, ενημέρωσαν, ενημερώθηκαν αλλά και ενισχύθηκαν προσωπικά για τις περαιτέρω δράσεις τους.

Τα παιχνίδια μέσα και έξω από την αίθουσα, όχι μόνο διασκέδασαν τα παιδιά αλλά τα έκαναν αρκετά ικανά ώστε να αντιληφθούν νέες έννοιες, και να αποκτήσουν εμπειρίες από τον πραγματικό κόσμο, να σέβονται όχι μόνο τους κανονισμούς του εκάστοτε παιχνιδιού αλλά και τις απόψεις των μελών της ομάδας ενθαρρύνοντας και τους πιο συνεσταλμένους να εξωτερικευτούν και να δράσουν μέσα σε ένα κλίμα συνεργασίας και αποδοχής της διαφορετικότητας του καθενός.

Μέσα από παιχνίδια ρόλων αντιλήφθηκαν πώς τα αντικρουόμενα συμφέροντα εμποδίζουν την εύρεση μιας κοινά αποδεκτής λύσης και μπήκαν στη διαδικασία να θέσουν επί τάπητος τα προβλήματα ώστε να βρεθούν νέες λύσεις φιλικές προς τους ίδιους και το περιβάλλον.

Οι εκδρομές ή μετακίνηση στο προς μελέτη πεδίο, βοήθησαν τους μαθητές να παρατηρήσουν, να συσχετίσουν γνώσεις, να ενημερωθούν και να κατανοήσουν επιμέρους αλλά βασικά στοιχεία του περιβάλλοντος στο οποίο ανήκουν και οι ίδιοι ως αναπόσπαστο κομμάτι του.

Το παρόν πρόγραμμα της Π.Ε. υλοποιήθηκε κατά βάση ακολουθώντας τη μέθοδο βιωμάτων (project), μια ανοιχτή και διαρκή διαδικασία μάθησης με πλήθος δυνατοτήτων στην οποία όλοι συμμετέχουν και εμπλέκονται με οποιοδήποτε τρόπο και ανάλογα με τις ικανότητες και επιθυμίες τους.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Όταν κατεβήκαμε στην αυλή (για να δραματοποιήσουμε την Ειρήνη του Αριστοφάνη – Γλώσσα), η προσοχή όλων εστιάστηκε στο τσιμεντένιο υπαίθριο θεατράκι το οποίο δεν είχε ούτε λειτουργικό ούτε αισθητικό λόγο ύπαρξης, αλλά αντίθετα ήταν ο χώρος όπου κινδύνευαν περισσότερο τα παιδιά στα διαλείμματα.

Η επιλογή του θέματος της Π.Ε. συναποφασίστηκε σε πολύ σύντομο διάστημα μια και ήταν στα άμεσα ενδιαφέροντα των παιδιών και δεν υπήρχαν αντικειμενικοί περιορισμοί πρόσβασης σε αυτή.

Η ομαδοποίηση έγινε με παιγνιώδη τρόπο , ενώνοντας φράσεις που σχημάτιζαν προτάσεις περιβαλλοντικού περιεχομένου. Έτσι ,κάθε φορά που συγκροτούνταν νέες ομάδες δεν υπήρχαν αντιρρήσεις ή έντονες προστριβές μεταξύ των μελών. Οι αρχηγοί εναλλάσσονταν κάθε φορά ώστε όλοι να περάσουν από τη θέση αυτή.

Η πρώτη σκιαγράφιση του θέματος έγινε μέσα από μελέτη και παρατήρηση του χώρου. Οι εντυπώσεις τους , οι αναλυτικές περιγραφές των προβλημάτων και οι προτάσεις για μελλοντικές δράσεις τους έγιναν μέσα στην τάξη μέσα από εύθυμες γλωσσικές δραστηριότητες τις οποίες ανακοίνωναν στις υπόλοιπες ομάδες καλλιεργώντας έτσι μορφές του γραπτού και προφορικού λόγου. Το αρχικό θέμα άρχισε να αποσαφηνίζεται ενώ παράλληλα άρχισαν να γίνονται αξιολογες προτάσεις παρέμβασης στο χώρο της αυλής..

Γνωστοποιήθηκε το πρόγραμμα στην υπόλοιπη σχολική κοινότητα ,στο σύλλογο γονέων και κηδεμόνων καθώς και στην τοπική κοινότητα.

Ακολούθησαν δραστηριότητες όπως διαφημίσεις, σκιτσογραφίες με λεζάντες, αρκτικόλεξα, σταυρόλεξα, συγγραφή κειμένων και φιλοτέχνηση αυτών, ανακοινώσεις προφορικές και γραπτές,, σύνταξη ερωτηματολογίων προς τις άλλες τάξεις , οδηγίες συμπλήρωσης και αποδελτίωση αυτών επεξεργασία στατιστικών δεδομένων στον Η/Υ, πρόσκληση επισκεπτών στο χώρο για ενημέρωση, χαρτογράφηση του σχολείου υπό κλίμακα και κατασκευή μακέτας , υπολογισμός της ηλικίας και του ύψους ενός δέντρου, παιχνίδια στην αυλή .

Μέσα από συζητήσεις και διαφωνίες , καταγράφηκαν εμπόδια και προβλήματα αλλά και τρόποι επίλυσής τους ενώ ανάλογα με τα ενδιαφέροντα κάθε ομάδας αποφασίστηκαν περαιτέρω δράσεις. Η εκπαιδευτική καθοδήγηση ήταν σε γενικές γραμμές διακριτική ενώ παρεμβάσεις γίνονταν μόνο όποτε κρινόταν απαραίτητες ή όποτε οι ίδιες οι ομάδες το ζητούσαν.

Ας σημειωθεί εδώ ότι τα συγκεκριμένα παιδιά της Ε΄ τάξης δεν είχαν ποτέ άλλοτε συμμετάσχει σε παρόμοια ή άλλα προγράμματα (π.χ. αγωγής υγείας) και η ωριμότητα της ηλικίας τους ερχόταν σε σύγκρουση με την ανωριμότητά τους να δουλεύουν σε ομαδοσυνεργατικά σχήματα Αυτό από μόνο του αποτελούσε εξ αρχής ένα ερωτηματικό για την πορεία του προγράμματος , μια προβληματική κατάσταση για την οποία έπρεπε να βρεθούν λύσεις.

Οι προστριβές και συγκρούσεις δεν έλειψαν αλλά βαθμιαία έγιναν τόσο υποτονικές που δε χρειάζεται καν να σημειωθούν .

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Μετά από ενημέρωση και με τη βοήθεια του Δήμου φυτεύτηκαν δέντρα στο χώρο που αρχικά είχαν επιλέξει οι μαθητές και τον οποίο είχαν κρίνει αντιαισθητικό και επικίνδυνο. Επίσης τοποθετήθηκαν ξύλινα παγκάκια περιμετρικά της αυλής. Σηματοδοτήθηκαν οι εσωτερικές σκάλες του σχολείου από τους μαθητές και ενημέρωσαν κάθε τάξη χωριστά για αυτήν την πρωτοβουλία τους που αφορούσε την ασφαλή μετακίνησή τους. Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε εκπαιδευτικούς και δόθηκαν ερωτηματολόγια στους μαθητές και τους γονείς τους τα οποία αποδελτίωσαν και επεξεργάστηκαν στον Η/Υ.

Διαπίστωσαν το μεγάλο όγκο σκουπιδιών που παράγονται στο σχολείο, οργανικών και ανόργανων υλικών, κατά την ωρη παραμονή τους. Παρατηρήθηκαν συμπεριφορές κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων και δόθηκε μεγάλη βαρύτητα στους χώρους όπου επικεντρώνονταν οι αποκλίνοσες. Τοιχοκολλήθηκαν αφίσες με κείμενα και σκίτσα των παιδιών με τα οποία ενημέρωναν το σκοπό του προγράμματός τους,, ζητώντας παράλληλα και την εθελοντική συμμετοχή των υπόλοιπων μαθητών .Έγιναν σκυταλοδρομίες ποτίσματος των δέντρων, παιχνίδια στην αυλή «βρίσκω το δέντρο μου» , «ένας περίπατος με όλες τις αισθήσεις» κτλ.

Δημιούργησαν δικούς τους χώρους μέσα στην αίθουσα όπου φύτεψαν σπόρους και τους είδαν να μεγαλώνουν. Τους μεταφύτεψαν στον προεπιλεγμένο χώρο του σχολείου ενώ παράλληλα φύτεψαν θάμνους, αρωματικά, καλλωπιστικά και θεραπευτικά φυτά. Δρούσαν πλέον σαν μία ομάδα όπου αναγνωρίστηκαν δεξιότητες και προωθήθηκαν για τα κοινά. Οι διαμαρτυρίες πλέον εστιάζονταν στο χρόνο που φαινόταν διαρκώς πιο λίγος, ίσως γιατί οι δραστηριότητες ήταν αρκετές. Μόνοι τους χωρίστηκαν σε ομάδες για να συνεχίζουν τις εργασίες τους και κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων!

Έβαψαν τους γκρίζους τσιμεντένιους χώρους του θεάτρου, αφήνοντας το συνδυασμό των χρωμάτων σε μαθητές που κατά κοινή ομολογία έκριναν πιο κατάλληλους. Ανέλαβαν να περιποιούνται και να παρατηρούν τα έργα τους μην υποστούν βανδαλισμούς. Κάτι τέτοιο δεν έγινε γιατί είχαν ήδη κερδίσει την αποδοχή και την επιδοκιμασία της μεγαλύτερης μερίδας των υπόλοιπων τάξεων.

Επισκέψεις στην ανθοκομική έκθεση Καλαμαριάς, στο δασαρχείο και στα λουτρά του Λαγκαδά, στην Αμερικάνικη Γεωργική Σχολή και στο Βοτανικό κήπο της Σταυρούπολης, έφεραν σε επαφή τους μαθητές με προϋπάρχουσες γνώσεις βοηθώντας τους ταυτόχρονα να αποκομίσουν νέες και να τις εντάξουν με τρόπο ομαλό στα προηγούμενα νοητικά τους σχήματα. Βίωσαν με όλες τις αισθήσεις τους, πειραματίστηκαν, διασκέδασαν. Η επίσκεψη της υπεύθυνης Π.Ε. της Δ/θμιας εκπ/σης (κ. Ταμουτσέλη) και ενός γεωπόνου (κ. Τσιπιτσούδης) στο σχολείο οδήγησε πολλά από τα παιδιά να διατυπώσουν σχετικά ερωτήματα και να πάρουν απαντήσεις αλλά και νέες ιδέες και γνώσεις. Παρατήρησαν και σύγκριναν τη δική τους με άλλες σχολικές αυλές σχολιάζοντας τα θετικά και επικρίνοντας τα αρνητικά χαρακτηριστικά και τις αιτίες τους, ψάχνοντας ταυτόχρονα τρόπους βελτίωσής τους ή αποφυγής τους στο μέλλον.

Χαρτογράφησαν την αυλή και δημιούργησαν μακέτα της αυλής που ονειρεύονται καθώς και καλλιτεχνικές αφίσες τις οποίες παρουσίασαν στο Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης στα πλαίσια εορτασμού της ημέρας περιβάλλοντος (5/6) όπου ήρθαν σε επαφή και με δράσεις άλλων σχολείων.

Με τη λήξη της σχολικής χρονιάς, δημιουργήθηκε ένας χώρος περιβαλλοντικής όπου οι μαθητές πραγματοποίησαν έκθεση με φωτογραφίες των δράσεών τους, και με καλλιτεχνικές αφίσες, ανοιχτός όχι μόνο στο σχολείο αλλά και στην υπόλοιπη κοινότητα (γονείς, αρχές) όπου και παρευρέθησαν

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος και σχεδόν αμέσως μετά από κάθε δράση ή δραστηριότητα των παιδιών γινόταν αξιολόγηση κυρίως μέσα από διάλογο και συζήτηση και όπου υπήρχε ανεπιτυχής εφαρμογή των προκαθορισμένων δραστηριοτήτων ακολουθούσε διορθωτική παρέμβαση. Με τον τρόπο αυτό, ενεργοποιήθηκαν και διαδικασίες επανατροφοδότησης, οικοδομήθηκαν νέες γνώσεις, αναπτύχθηκε η κριτική σκέψη και αποτιμήθηκαν οι δράσεις και τα συναισθήματα των παιδιών.

Αξιολογήσεις γίνονταν διομαδικά, με στόχο να επισημανθούν τυχόν σφάλματα ώστε να μην ξαναγίνουν αλλά και για να βρεθούν λύσεις όπου φαινόταν να υπάρχουν εμπόδια. Τις παρατηρήσεις τις ανέφερε ο εκάστοτε αρχηγός και τις γνωστοποιούσε και στις υπόλοιπες ομάδες από όπου και ζητούσε πολλές φορές λύση. Από εκπαιδευτικής πλευράς υπήρχε σε τακτικά διαστήματα, μια άτυπη αξιολόγηση των παιδιών η οποία έμοιαζε αυθόρμητη, χωρίς ποτέ να υποπέσει στην αντίληψη των παιδιών όπως π.χ. μέσα από επιμέρους περιβαλλοντικά θέματα που εξετάζονταν από τις ομάδες ή ατομικά, μέσα από θέματα που θα έπρεπε να διαπραγματευτούν και να επιχειρηματολογήσουν γι' αυτά, μέσα από συζητήσεις κτλ. διαπιστωνόταν αν και κατά πόσο είχαν επιτευχθεί οι αρχικοί στόχοι.

Η αξιολόγηση ήταν αρκετές φορές ατομική . Δεν υπήρχαν πλέον ομάδες αλλά μία μεγάλη σε κύκλο ,όπου κάθε μαθητής μπορούσε να εκφράσει τη σύμφωνη ή και αντίθετη γνώμη του για επιμέρους θέματα .Τηρώντας πάντα ένα «πρωτόκολλο» κάθε μαθητής (οικειοθελώς γιατί κανείς δεν εξαναγκάστηκε) έπαιρνε το λόγο και μιλώντας ξετύλιγε τον εαυτό του, ανακαλύπτοντας δεξιότητες, όρια, στάσεις, αξίες , μέσα σε ένα κλίμα ασφαλές και χαλαρωτικό. Τα ερωτηματολόγια προς τους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου στην αρχή και το τέλος της εξέλιξης του προγράμματος, ήταν κι αυτός ένας τρόπος αξιολόγησης των δράσεων της ομάδας .

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

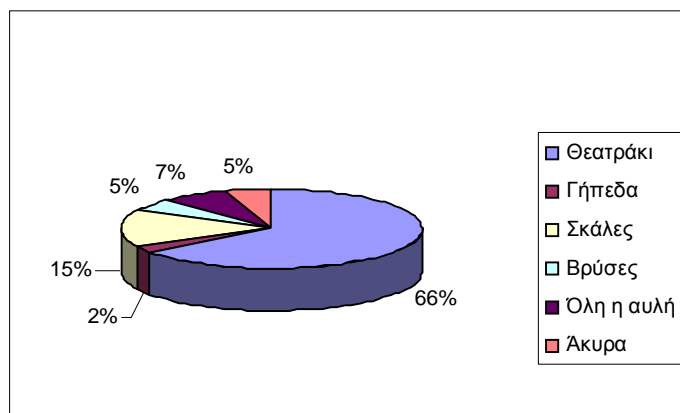
Οι μαθητές έμαθαν να δουλεύουν σε ομάδες και να ακούν τη γνώμη των άλλων ακόμα κι όταν ήταν αντίθετη με τη δική τους.

Συνειδητοποιώντας ότι δεν είχαν μπροστά τους άλλο ένα καινοτόμο και παραδοσιακό μάθημα όπου θα έπρεπε να κριθούν οι επιδόσεις τους, , αποδεσμεύτηκαν από τυπικότητες και άρχισαν να λειτουργούν πιο ελεύθερα . Ο καθένας ανέπτυξε ό,τι καλύτερο είχε αφήνοντας να διαχυθεί μια δημιουργικότητα που πολλές φορές εξέπλησσε και τους ίδιους. Συστολές παραμερίστηκαν, πρωτοβουλίες πάρθηκαν , δεξιότητες ήρθαν στην επιφάνεια. Αναπτύχθηκαν δεσμοί μέσα και μεταξύ των ομάδων, αλληλοβοηθήθηκαν. Έμαθαν μέσα από τη συνεργασία να θέτουν τα προβλήματα και σε άλλες βάσεις , να τα αντιμετωπίζουν από πολλές οπτικές γωνίες, να συγκρίνουν και να κρίνουν, να θέτουν κριτήρια για την επίλυσή τους, να αξιολογούν αποτελέσματα υποθετικών δράσεων με περιβαλλοντική ευαισθησία και γνώμονα το κοινό συμφέρον.

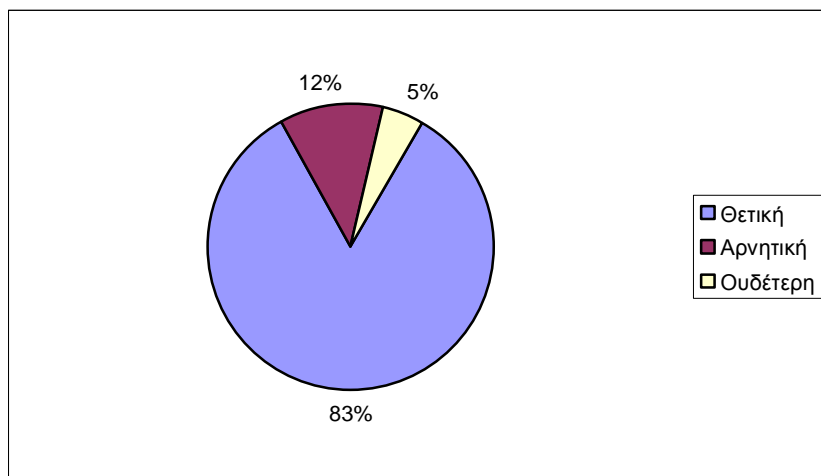
Τα μαθήματα του Α.Π. που ολοκληρώθηκαν μέχρι το τέλος της χρονιάς, όχι μόνο δεν παραμερίστηκαν αλλά αποτέλεσαν πρόσφορο έδαφος ώστε να προσεγγιστούν θέματα όπως ερημοποίηση, υπερπληθυσμός, μόλυνση , ανακύκλωση, οικοσύστημα , εναλλακτικές μορφές ενέργειας κτλ από άλλες οπτικές γωνίες και να συνεξεταστούν ώστε να γίνουν κατανοητά σε μεγαλύτερο βαθμό. Άρχισαν να κατανοούν την αλληλεξάρτηση των πραγμάτων και να αντιμετωπίζουν ολιστικά τον κόσμο ενώ γνώρισαν νέες έννοιες και οικειοποιήθηκαν νέες γνώσεις μέσα από τις εμπειρίες τους.

Η γνωστοποίηση των προσπαθειών τους και σε άλλους εξωσχολικούς φορείς , η ενθάρρυνση και η επιβράβευσή τους από αυτούς, ενίσχυσε την αυτοεκτίμησή τους ενώ παράλληλα αποτέλεσαν πρότυπο για μια μεγάλη μερίδα των υπόλοιπων μαθητών του σχολείου. Η ευόδωση των κόπων τους τη χρονιά που πέρασε είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα οδηγήσει και σε επόμενες δράσεις ακόμα πιο αποτελεσματικές και ουσιαστικές.

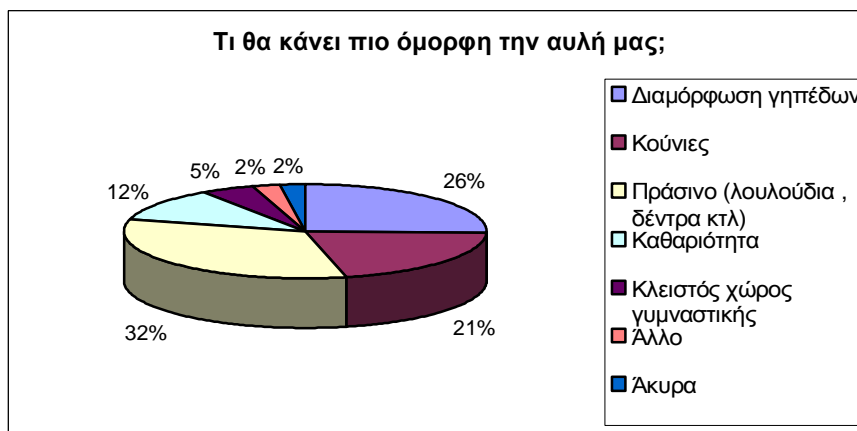
Πίνακας 1. Από το ερωτηματολόγιο των μαθητών

Πίνακας 2. Από το ερωτηματολόγιο των μαθητών/ Η στάση των υπολοίπων σε μελλοντικές αλλαγές του αύλειου χώρου

Πίνακας 3. Από το ερωτηματολόγιο των μαθητών

Φωτογραφία 1.

Δεντροφύτευση με τη βοήθεια του Δήμου

Φωτογραφία 2.

Σκυταλοδρομία ποτίσματος

Φωτογραφία 3.

Αμερικάνικη γεωργική σχολή

Φωτογραφία 4

Δασαρχείο Λαγκαδά

Φωτογραφία 5.
Επίσκεψη της κ. Ταμουτσέλη

Φωτογραφία 6.
Σκάλισμα

Φωτογραφία 7.
Έναρξη των εργασιών φύτευσης

Φωτογραφία 8.
Συμβουλές από το γεωπόνο κ. Τσιπιτσούδη

Φωτογραφία 9.
Τα πρώτα φυτά

Φωτογραφία 10.
Βάψιμο του θεάτρου

Φωτογραφία 11.
Τέλος του πρώτου βαγνίματος

Φωτογραφία 12.
Με τον Υπουργό Μακεδονίας Θράκης κ. Γ.Καλατζή

Φωτογραφία 13.
Συνέντευξη με εκπαιδευτικούς

Φωτογραφία 14.
Ενημέρωση για τη σωστή χρήση του κλιμακοστασίου- επίδειξη

Φωτογραφία 15.
Βοτανικός κήπος – Ενημέρωση από την υπεύθυνη

Φωτογραφία 16.
Τακτικό πότισμα και προστασία

Φωτογραφία 17.

Από δραστηριότητες στην αυλή με σκίτσα

που έφτιαξαν οι μαθητές

Φωτογραφία 18.

Κείμενο των παιδιών που τοιχοκολλήθηκε

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωργόπουλος Α., Τσαλίκη Ε., (2003), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Gutenberg: Αθήνα.
2. Μοδινός Μ., Ευθυμιόπουλος Η., (2000), *Η βιώσιμη πόλη*, ΔΠΠΕ / Στοχαστής, Αθήνα
3. Πυργιωτάκης Ι., (1996) Το ελληνικό περιβάλλον, κεφ: *Εκπαίδευση και περιβάλλον*, Σαββάλας: Αθήνα
4. Σακελλάρη Μ., Σκαναβή Κ., (2002) Η γένεση, η εξέλιξη και η δυναμική της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, *Γέφυρες*, 4, 32-58